

DOI 10.36074/logos-01.10.2021.v2.28

ЗЕМЛІ СТЕПОВОГО ПОБУЖЖЯ У ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКУ ДОБУ

Матвієнко Л. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)*

УКРАЇНА

У 60-х роках XIV ст. більшість українських земель на договірних засадах увійшли до складу Великого князівства Литовського і Руського, яке з 1415 р. отримало і третю складову його офіційної назви – Жемантійське.

Вдала політика литовської експансії на чолі з князем Ольгердом (1345-1377) на руських землях пояснюється підтримкою населення, оскільки литовські князі зуміли не тільки гарантувати Західній Русі (Білорусії) політичну автономію, а й стати інтеграторами давньоруської політичної та культурної спадщини [1].

Планомірна забудова південних «україн» ВКЛ за часів правління князя Вітовта (1392-1430) мала не лише військово-стратегічне, а й економічне значення, оскільки під захистом нових фортець розквітнула як сухопутна, так і чорноморська торгівля. Зокрема, степ перетинався караванними шляхами, один із яких – «королівський» пролягав із Поділля у Крим з переправою через Південний Буг («Вітовтів Брід»). У XVI–XVIII ст. він дістав назву Чорного шляху, а при запорожцях – Гардовий шлях. Саме для захисту торгівельного шляху і були споруджені укріплені пункти за Вітовта (Вітовка, Соколиць, Дашів) [2].

Політика литовців, щодо українських земель була відносно м'якою. XIV ст. стало початком формування Литовсько-Руської держави, що визначає рівні можливості як литовських, так і руських земель.

За часів князювання Вітовта влада литовських князів в Україні змінилася, посилювався гніт литовських феодалів, що викликало незадоволення і опір українського населення. Колишня автономія українських земель зводиться нанівець. Здобутки південної політики Вітовта були остаточно втрачені на початку XVI ст.: замки та фортеці у Західному Причорномор'ї залишаються без опіки, а кордони литовської держави переміщуються на північ і встановлюються по лінії річок Кодима і Синюха (лівої притоки Південного Бугу).

Землі Північного Причорномор'я, приєднанні Вітовтом до ВКЛ, в адміністративному відношенні підпорядковувалися Київському удільному князівству.

Здобутки південної політики Вітовта були остаточно втрачені на початку XVI ст.: замки та фортеці у Західному Причорномор'ї залишаються без опіки, а кордони литовської держави переміщуються на північ і встановлюються по лінії річок Кодима і Синюха (лівої притоки Південного Бугу).

Після смерті Вітовта чорноморський напрямок литовської політики поступається західному: Велике князівство Литовське мусило сконцентрувати зусилля на збереження політичної незалежності від Польщі.

Люблінська унія 1569 р. стала для українців подією величезної ваги. Попри всі свої недоліки Велике князівство Литовське протягом двох століть створювало для них сприятливі умови існування. Українські князі хоч і

підпорядковувалися литовцям, однак мали великий вплив у суспільній, економічній, релігійній та культурній царинах життя. Проте з переходом українських земель від Литви до Польщі було поставлено під сумнів саме існування українців як окремої етнічної спільноти. У ставленні до українських земель польсько-литовські феодали проводили політику колонізації. Вона була спрямована на захоплення земель магнатами і шляхтою, на закріпачення українського населення, насильне насадження католицизму, польської мови та культури.

За рішенням Люблінського сейму 1569 р. землі Північного Причорномор'я, включаючи і частину земель Миколаївщини (між Кодимою і Синюхою), відійшли до Польщі. Кордон між останньою і Кримським ханством, зокрема Єдисанською ордою, проходив по р. Кодима. Південні землі Миколаївщини до початку російсько-турецьких воєн другої половини XVIII ст. контролювалися ногайською, кримською та турецькою адміністрацією (Очаківський ейялет). Всі ці території вважалися державними і підпорядковувалися турецькому уряду [3].

Список використаних джерел:

- [1] Гаркуша, О. М., Горбуров Є. Г., ... Гузенко Ю. І. (2002). *Миколаївщина: літопис історичних подій*. Шевченко Н. В. *Входження території Миколаївщини до складу Великого князівства Литовського, Руського і Жемантійського (XIV–XV ст.)*. (с. 70). Херсон: ОЛДІ-плюс.
- [2] Васильєв, В. О. (гол. редкол.) (1967–1974). *Історія міст і сіл Української РСР*. (Т. 26., с. 345). Київ: Голов. ред. Укр. рад. енциклопедії АН УРСР.
- [3] Камінський, С. А. (2011). *Історія Речі Посполитої як історія багатьох народів, 1505–1795. Громадяни, їхня держава, суспільство, культура = Historia Rzeczypospolitej jak historia wielu narodów, 1505–1795. Obywatele, ich państwo, społeczeństwo, kultura*. (с. 165). Київ: Наш час.